

Mana Aleminin Gücü 5

– KENAN KOÇ · 20 Aralık 2016

1-) ALLAH'A İMAN YA DA DÜŞÜNCENİN GERÇEĞE ODAKLANIŞI

((İman, biliçsiz olamaz. İman, aslen bir bilinçlenme halidir.))

Salt gerçeğe odaklanmamış, güçlendirilmiş ve içselleştirilmiş inançlar; mutlak anlamda imanı tanımlamaz. Salt gerçek ise felsefi ve/veya gözlemsel, bilimsel yöntemlerle olması zarurietini keşfedilen mutlak anlamdaki hakikattir. Bu hakikat her şeyin ve dolayısıyla insanında hakikatini yansıtmalıdır. Bu keşif, bilincin bir keşfidir ve iman biliçsiz olamaz. Öyleyse iman, aslen bir bilinçlenme halidir. Ama insanlık, algıladığı âlemin özüne nüfus edememektedir. Efal âlemi şartlarında gözlemi, mutlağı arayan bir felsefeyle yoğuramamakta ve zihnini sadece gözlemsel verilerle kısıtlı bir halde tutmaktadır. Bu bilinçlenme süreçlerinin de münferit hadiseler olarak kalmaması ve genelde yaşanan bir gerçeğe dönüşmesi kaçınılmaz olarak imkansızlaşmıştır. Burada, sadece beş duyu kapasitesiyle ve bu kapasitenin sınırlı halleriyle yaratılmış olmamıza dayanarak; belki de bu sınırlar içinde kalmamızın doğru olacağı ve bu sınırlar içinde kendimize bir anlam ve mutluluk bulmamız gerektiği ileri sürülebilir. Bu anlam ve mutluluk sadece günlük hayata yönelik bir yaşamı kabullenmekle gerçekleşebiliyorsa, günlük hayattan alınan zevk ve beklentilerin peşinde koşmakla onların gerçekleşmesiyle ya da gerçekleşmediği takdirde insanın başka beklentilere açılması veya bir şekilde kendini avutmasıyla oluşabiliyorsa, derin felsefi düşüncelere ve sorgulamalara girişmenin manasızlığı ortadadır. Zira belki de Santayana'nın dediği gibi, "İnsan hayatı anlamak için değil, yaşamak için yaratılmıştır." Ya da bu anlam ve mutluluk, kalıplaşmış olarak kabul ettiğimiz düşünce ve inançlarla felsefi bulantılarımızı engelleyebilmemiz ölçüsünde de kendini gösterebiliyor ve kalıcı olabiliyorsa bu yarayı deşmenin hiçbir anlamı yoktur. Ve kimsenin, bu tarz bir mutluluğu yakalamış insanları küçümsemeye hakkı da yoktur. İslamda da bu kavrama dayanarak cennetin çoğunluğunu buhul ehlinin oluşturduğuna yönelik bir kabul vardır. Cennetin, yani belkide dünyasal ve ahiretsel mutluluğun, tabiri caizse (küçümseyici manada değil, kelime manasıyla) budala, saf insanlarca yakalanmış olduğu gerçeği.. Akıl sahibi olmayanların, ya da aklen yetersiz olanların veya delilerin cennete gideceğinin kabulü... Ancak bu kitap, sadece bu kalıplara bir şekilde sığamayan veya hayatlarının belli bölümlerinde bu sınırlarla daralan insanlara yol göstermek amacındadır. Kendi içinde tutarlı bir mutluluğu yakalamış zihinleri karıştırmak amacımız değildir elbette.

Öyleyse iman, asıl olarak algıladığımız bu efal âlemine takılıp kalmadan algının sınırlarını aşabilmekle ilgilidir. Ancak bu aşış, beş duyuyu ortak simgeleyebileceğimiz bir terim olarak basarla (gözle) değil, basiretle sağlanabilir. Çünkü basar, efal âlemiyle sınırlıdır ve gözlenen âlem ancak basiretle aşılabilir. Yani imanın temel dayanağı olarak basirette bir bilinçlenme halidir. İnsan ancak efal âlemindeki verilerden yola çıkarak, yani bilgisini artırarak ve mantığını özselleştirmek suretiyle düşünce sıçramasını ya da bilinçlenmeyi veya basarını geliştirebilir. Bu şart, karaktere göre; az ya da çok yerine getirildiğinde düşünce eyleme yani amele dökülerek iyice içselleştirilir ve kişideki aşkın sevgi ya da

rahmaniyet derecesinin gücüne göre imanı gerçek mecrasına yönlendirerek güçlendirir.

Âlim ile velinin hatta peygamberlerin farkı da burada ortaya çıkar. Fıtratına göre, kimi sevgi yolunu kimi bilgi yolunu daha ağırlıklı olarak kullanır. Her iki halde de, gözün dünyasına takılıp kalmaktan, bilincinin dünyasına yönelemeye gidiş vardır. Bu yönelimi kapasitesi ve fıtratı ölçüsünde az ya da çok gerçekleştirilmeyen gerçek anlamda İslam'ı yaşayamaz. Çünkü Allah'ı mutlak hakikat olarak bilmez. Ancak Allah'ı bilmekten nasiplenememiş olarak kalma nasipsizliği, onun nasibidir ve belki de onun gelişiminin bu noktasında onun için iyi olandır. Bu nedenle gerçek islamda, Müslüman olmayanlar ya da Müslüman olduğunu sanıp da mutlak hakikati bilmeyenler hakir görülmez; ***"La ikrahe fid Diyn "(2/256) "Dinde zorlama yoktur." Ama gerçek de şudur ki, dinin konusu şekiller ve kurallar değil, yani gözün dünyası değil, maneviyat yani özün dünyasıdır.

Ancak ilk paragrafta bahsettiğimiz nedenlerden ötürü, genel olarak din konu olunca Allah'ı bilmek değil, dinin ritüelleri ve kuralları ele alınmakta, dinin temeli olan Allah'ın ne olduğunu anlama zorunluluğunun farkına varılamamaktadır. Âlemin özsel derununa yönelmek yerine, yönelmişleri bilinçsizce taklit etmek, insana çok daha kolay görülür. Ne var ki insan; idraki, bilinçli olmayı ya da aydınlanmayı taklit edemez. Ve bu haliyle dinin gerçek amacına ulaşamaz. Çünkü dinin yaptığı, insanı asıl vatanına çağırmaktan ibarettir ve insanın gerçek vatani madde boyutu değil, bilinç boyutudur.

Kişi bu bilinç boyutunu, hiçbir dini bilmese bile kendi iç görüşüyle hissedebilir. Geçmişte ve de bu günde, bilemediğimiz şartlarda ve yerde yaşayan tüm dinlerden uzak ütötik bir kişinin, kendinde ve kendinden hareketle varlığın her zerresinde her an oluşta bulunduğu mutlak hakikatin, saf dinin ortaya koyduğu Tümel teklik olması imkânsız mıdır? Zira Kur'an'da şöyle denir: ***"Feakım vecheke liddiyni hanyifa, fıtratAllahilletiy fetarennase aleyha .La tebdiyale lihalkillah; zalike diynül kayyım; velakinne ekserennasi la ya 'lemin."(30/30) "(Resulüm!) Sen vechini(yüzünü) hanif olarak(Allah'ı tanıyarak) dine, Allah insanları üzerine yaratmış olduğu fıtratına (Allah fıtratına) çevir. Allah'ın yaratışında değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur; fakat insanların çoğu bilmezler."

İslâmi düşüncede "Hanîf" eğriliğe sapmaksızın doğru yoldan giden demektir. İbrahim Peygamber'in tevhîd, yani "Allah'ı bir olarak tanıma dini" manasında kullanılır. Allah'ın birliğine inanan kimseye "hanîf" denir. Buhârî'nin Ebu Hüreyre'den rivayet ettiği bir hadise göre, her çocuk, fıtrat üzere (tevhide meyilli) doğar. Sonra ana-babası onu yahudi, hıristiyan veya mecusî yapar. İşte âyetde zikredilen "fıtrat", Allah'ın insanları doğuştan, Allah'ı ve birliğini bilmeye yatkın yarattığını ifade eder. ***"Ennebiyyü evlâ bilmü'minîne min enfüsihim.." (33/6) "Peygamber, mü'minler için kendi nefislerinden daha evladır." Ayeti de, "Peygamber, mü'minlere kendi canlarından daha yakındır, kendi nefislerinden önce gelir, kendilerinden daha yakındır" gibi anlamlarla çevrilmektedir. Ancak bazı tasavvufi yorumlara göre bu ayet, "mü'minlere, nübüvvet boyutu kendi nefislerinden, benliklerinden yani varlık bilinçlerinden daha yakındır." şeklinde ele alınır. Bu yorum özellikle dikkat çekicidir. Nübüvvet boyutunun her insanın derununda var olduğunu çok veciz bir şekilde ortaya koyar. Öyleki Peygamberler o boyuta erişebilme kapasitesiyle yaratılmış insanlardır. Ama bu durum sıradan bir insanın o derununa inemese de, gerçek özünde bu boyutun olmadığı anlamına gelmez.

Yine,"Beni kendinize babanızdan, çocuklarınızdan ve bütün insanlıktan daha yakın görmedikçe hiç biriniz gerçek mümin olamazsınız." hadisi, bu bağlamda ele alınabilir. Öte yandan yozlaşmış bir dine

dört elle sarılmış biri, bu hakikatleri kabul etmeyebilir. Burada dinin yozlaşmasından kastedilen, toplumun ve insanın zihninde değişime uğramış, kalıp ve taklit olarak alınmış halidir. Bu haliyle yozlaşmış din, temel kaynaklarında onu idrak edebilecek bakış açısına sahip bir bilinç tarafından saf haliyle de yakalanabilir. Aslında şartlanmış bir halde dini yaşayan kişi, beş duyusunun ötesini ve tüm dinleri toptan reddeden bir kişiden çok da farklı değildir. Bu açıdan, imanı onaylayacak dışarda yargıç bir tanrı yoktur. Kur'an da da dendiği gibi, kişinin hesabını görmeye kendisi yeter.

Allah; mutlak hakikat olduğuna göre Allah'a iman, soyut bir kavrama inanmanın ötesinde âlemlerinin derununu kişisel kapasitenin elverdiği ölçüde kavramaya çalışmaktan ibarettir. Zira âlemlerin aslı hayal olup Allah'a dayanır. Allah, âlemler vasıtasıyla da açık seçik ortada olan, şu an ve her an yaşanan tek hakikattir. Öyleyse din, soyut ve hayali bir âlemi değil, aksine aslında soyut ve hayali olan yaşadığımız bu âlemde, özdeki gerçek yüzü anlatır. Bu gerçek yüzü (vehullah) görmemek (yani bilincinde bu hakikati yaşayamamak) akli bu yolda eğitmemiş olmaktan ötürüdür. Dinin tüm ritüelleri akli bu yola kanalize etme yani bilinci açma konusunda insana yardımcı olmaktan ibarettir. Buradan hareketle diyebiliriz ki, tasavvufta "nefs mertebeleri" olarak anlatılan kavramlar, bilincin mutlak hakikati bilme yolundaki aşamalarını gösterir. Yani Tanrının keyfine göre dağıttığı rütbeler değildir. Tao te ching'de dendiği gibi, "Tutku ve arzunun ipleri/ Çevrende seni perdeleyen bir ağ örmekteler/ İkilik tuzağı inatçıdır/ Bağımlı, katı ve tuzağa düşmüş bir haldeyken/ Özgürlüğü yaşayamazsın/ Ruhsal bağımsızlık ve Tao ile birlik,/ Rasgele verilen armağanlar olmayıp/ Bilinçli bir öz dönüşüm ve öz gelişime verilen mükafatlardır."

Sufilerin ifadesiyle, "Her işin başı Allah'ı bilmek, nihayeti de Allah diyebilmektir." Mutlak hakikate yönelmek demek, izafi doğrular ve gerçeklerin ötesinde, hakikatin ve dolayısıyla her şeyin bir olduğunu kavramak demektir. Varlıkların hakikati tek olunca, bu tek hakikate göre Allah indinde varlıklar yokluk hükmünde olur. Bu kişinin kendi bireysel egosunun da bir yanılsamadan başka bir şey değildir. Tasavvufta fenafillah denen bu makamın ötesinde; bilinç mutlak hakikate karışır ve gerçek beka hakikate ait olduğu içindir ki bekabillah makamına ulaşır. Öyleyse kişiler arasındaki fark, bilinçlerinin Allah hakikatine yönelimleri arasındaki farktan ileri gelir. Bu nedenle insan Allah'ın halifesidir. Çünkü onda mutlak hakikate yaklaşabilecek bir bilinçlenme hali potansiyel olarak mevcuttur. Bu potansiyel, insanın, özündeki sınırsızlığa açılabilme kapasitesidir. İnsanın sadece gökteki tanrıya imanı ise bu özdeki sınırsızlığa ulaşabilme bilincini köreltir. Yani yarardan çok zararı vardır. Bilinç kendi sınırlarını çizmiş, kişi tendeki hapsi kabul etmiştir. Ancak özdeki sınırsızlığa ulaşma çalışmaları, sınırlı benlik şuurunu güçlendirme yönünde yapılırsa bu da firavunluk adını alır. Bu durum, benliğin ilahlaşmasıdır. Öyleyse bilinç, sadece özde ve dolayısıyla kendi özünde olan mutlak hakikati değil, âlemlerden müstağni olan bir deyişle gökte, âlemlerden ayrı olarak Allah'ı da bilmek zorundadır. Bu iki bilinç, farklı bilinçler değildir aslında. Mutlak hakikate farklı yönlerden bakmayla ilgilidir. İman ise, bu farklı yönlerden bakışlara değil, direk olarak bu farklı yönleri kapsayan mutlak hakikate yönelik olmalıdır.